

Motion till riksdagen

1989/90:N440

av Gunnar Thollander m.fl. (s)

Ett energiutvecklingsprojekt i norra Uppland

Sverige är i färd med att byta energisystem. Frågan om energiförsörjning är i första hand nationell. Kunskapsuppbyggnaden på energiområdet sker trots detta i dag i stor utsträckning sektorsvis. Näringslivet i form av energiproducenter, universitet och högskolor, energikonsumenter i form av elintensiv industri, hushåll, kommuner och landsting bygger var och en upp kunskaper inom sina områden. Lokala/regionala initiativ och utvecklingsarbete kring energiproduktion och effektivare utnyttjande av energitillgångarna finns i dag på flera håll i landet. Frågan om kunskapsuppbyggnad inom energiområdet är ett långsiktigt arbete och bör också av den anledningen samordnas i ett nationellt sammanhållet energiforskningsprojekt, där de lokala/regionala initiativen tas tillvara. En för samhället viktig samordning inom energiområdet bör komma till stånd och prövas i mindre skala, där erfarenheterna kan föras över till den nationella nivån.

Uppsala län utgör en unik tillgång som prototypområde för en sådan samordning. Länet har, inte utan framgång, deltagit i det långsiktiga arbetet med att byta energisystem och där finns inom ett geografiskt begränsat område resurser inom energiområdet.

Samtliga kommuner har planer och har tagit några steg mot en energiframtid med större inslag av inhemska, förnybara och miljövänliga energikällor. Uppsala och Älvkarleby kommuner har t.ex. bland Sveriges lägsta fjärrvärmepreiser. Flera energiprojekt av "rikskaraktär" har initierats inom länet och också förlagts där. Länet har en tradition inom energiområdet.

Länets förutsättningar för en omställning till och utveckling av nya energikällor kan sammanfattas enligt följande:

- ett strategiskt läge vid en storsatsning på naturgas. Landningsplats för den s.k. ryska naturgasen blir med stor sannolikhet i Älvkarleby kommun.
- praktiska erfarenheter av olika energislag som kärnkraft (Forsmark), vattenkraft (Dalälven), biobränslen (avfall, flis, torv), spillvarme, solvärmelagring m.m.
- stora utnyttjade biobränsleresurser (skogsråvara, torv, halm etc.) samt lämpliga marker för energiskog och energigrödor.
- kunskaps- och forskningsintensivt län.
- närhet till andra forskningscentra (t.ex. SIB i Gävle och KTH i Stockholm).

- goda vindförhållanden i kust- och havsområdena.
- kunniga och intresserade kommuner.
- energipolitiskt aktiv länsstyrelse.

Mot. 1989/90
N440

Ytterligare skäl för en satsning för att göra Norduppland till ett energiutvecklingsområde är både närings- och regionalpolitiska.

Liksom i många län har den inomregionala obalansen förstärkts. Ensidigt beroende av en dominerande industri kännetecknar många orter i de tre kommunerna i norra länsdelen. De flesta av Bergslagsområdets problem finns representerade.

Inte utan betydelse är det faktum att två stora kraftproducenter finns i länets norra delar. Vi vet också att en avveckling av den uranbaserade elproduktionen i landet skall ske senast år 2010, uranet skall ersättas med någon annan energikälla.

I Uppsala län finns ett till viss del samordnat arbete etablerat mellan lokala och regionala intressen som i sitt arbete kan peka på ett antal områden där en kraftsamling av forsknings- och utvecklingsarbetet borde underlätta den omställning som anvisas inom energipolitiken. Några exempel på detta är:

NATURGAS för kraft- och värmeproduktion. Småskaligt likväl som storskalig. Förutsättningar finns för lagring av naturgas i Dannemora gruva. Stomledningen kommer att gå tvärs igenom Norduppland och flera stora och små presumtiva kunder finns i området. Dessutom finns Dannemora gruva, som enligt planerna kommer att avveckla driften inom kort. Enligt undersökningar som gjorts för länsstyrelsens räkning finns en långsiktig, tänkbar marknad för naturgas i länet uppgående till mellan 1 och 40 TWh per år.

Utveckling av **VINDKRAFT** – småskalig likväl som storskalig. För närvarande finns två småskaleanläggningar i drift i länet (Gräsö och Långalma). En fortsatt prövning och utveckling av i första hand småskaliga vindkraftverk kan med fördel lokaliseras till vissa havs- och kustområden i länet. Kustbandet i de norra länsdelarna tillhör de vindrikaste områdena utmed ostkusten.

FORSMARK efter år 2010. Forsmark har ett strategiskt geografiskt läge för elproduktion även efter år 2010. Dessutom finns en uppbyggd infrastruktur, som det ur ett samhällsekonomiskt perspektiv bör vara angeläget att nyttja även efter "kärnkraftsparentesen". Tänkbara alternativ till uran i Forsmark är naturgas och kol samt biobränslen. Kol under förutsättning att utsläppen kan komma ner till naturgasnivå och att hanteringen i övrigt kan uppfylla högt ställda miljökrav. Den förväntade ökningen av elbehovet i mitten av 1990-talet kan med fördel tillfredsställas av en komplettering i Forsmark.

Modeller för **EFFEKTIVISERING AV VATTENKRAFT** genom exempelvis effektivare dygnsreglering (men utan negativa miljökonsekvenser) arbetas fram. Idéer om detta finns vid Untra Kraftverk (Stockholms energi) som har ett utomordentligt känsligt läge i direkt anslutning till det s.k. Båtforsreservatet vid Dalälven.

Utnyttjande av **SPILLVÄRME**. I norra länsdelen finns flera stora energiförbrukande industrier, som släpper ut betydande mängder spillvärme. Goda möjligheter till forskningsprojekt i syfte att ta tillvara denna finns således inom området.

Förbränning av BIOBRÄNSLEN. I Norduppland finns som tidigare nämnts stora outnyttjade biobränslereserver samt lämpliga marker för energiskog och energigrödor. Dessutom pågår det så kallade Nordupplandsprojektet, där Vattenfall prövar olika typer av fastbränsleanläggningar.

KOMPOSTERING/GASUTVINNING av biobränslen. En storskalig satsning på utvinning av biogas ur avfall kan förutom ett inte oväsentligt energitillskott ge värdefulla vinster vad gäller avfallsproblematiken. I Tierps kommun finns långt gångna tankar på att uppföra en storskalig biogasanläggning.

ETANOLPRODUKTION ur spannmålsprodukter. Motoralkoholkommitténs betänkande visade att produktion av etanol som motorbränsle vid den tidpunkten inte var företagsekonomiskt (men kanske samhällsekonomiskt) lönsam. Genom de ändrade förutsättningar som miljöavgifter och skatter medför bör etanolproduktion bli betydligt intressantare igen. Tidigare utredningar har visat att Tierp från många utgångspunkter är en lämplig lokaliseringsort för en första fullskaleanläggning.

ENERGIBESPARING kan sannolikt ge betydande vinster. Vattenfall bedriver sedan en tid projektet "Uppdrag" med Tierp som en av de tre berörda kommunerna. Ytterligare forskningsinsatser och ett bredare projekt bör kunna ge betydande kunskaper om energibesparing och energieffektivisering.

Med anledning av ovan beskrivna resurser och pågående arbete inom olika energiområden i Norduppland bör området vara mycket lämpligt för att bedriva forskningsprojekt inom resp. energislag, men framför allt att bedriva en samordnad forskning inom energiområdet – energisystemforskning.

Utöver ovan anförda tillkommer det faktum att länets båda universitet har nära tillgång till praktiskt taget samtliga energikällor. För en forskning och utveckling i syfte att praktiskt utnyttja samtliga energikällor är Uppsala län därför en unik tillgång. En koncentration av olika insatser från olika intressenter som näringsliv, myndigheter, stat m. fl. till ett prototypområde som Norduppland utgör, kan med stor sannolikhet vara mycket effektiv och ge snabba resultat.

Ett enskilt län har genom samlade insatser begränsade möjligheter till påverkan. Uppsala län har dock som ovan belysts unika förutsättningar att samverka i ett sammanhållet nationellt energiforskningsprojekt.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett nationellt sammanhållet energiforskningsprojekt samt att Norduppland får utgöra ett pilotprojekt om energisystemforskning.

Stockholm den 24 januari 1990

Mot. 1989/90
N440

Gunnar Thollander (s)

Ingrid Andersson (s)

Gustav Persson (s)